

Zelfverdediging, strafbaar of niet ?

Je hoort het zo vaak op straat: "Als je ze zelf pakt dan wordt je nog gestraft ook." Wat zijn de spelregels precies bij zelfverdediging of als je een dief in je woning betrapt? Wat zijn de gevolgen als jij een inbreker bij de burens grijpt? Wordt je daadwerkelijk zelf gestraft?

We hebben het hier over *Noodweer* en *Noodweerexcès*, dat zijn de officiële benamingen in het wetboek van strafrecht. De desbetreffende artikelen luiden:

Noodweer:

Niet strafbaar is hij, die een feit begaat, geboden door de noodzakelijke verdediging van eigen of eens anders lijf, eerbaarheid of goed, tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding

Noodweerexcès:

Niet strafbaar is de overschrijding van de grenzen van de noodzakelijke verdediging, indien zij het onmiddellijk gevolg is geweest van een hevige gemoedsbeweging, door de aanranding veroorzaakt.

We hebben het hier over strafuitsluitingsgronden zoals we kunnen zien aan de eerste woorden van de artikelen. Dat zou betekenen dat we dus wel een strafbaar feit plegen maar er niet voor gestraft worden als we voldoen aan de in het artikel gestelde regels. Deze interpretatie is de juiste en in tegenstelling tot hetgeen je vaak hoort is het zelfs zo dat officieren van justitie en rechters juist een pluim uitdelen aan die burgers die zich met alle gevaren van dien inzetten om een verdachte, zelfs met geweld, vast te houden totdat de politie komt.

Het is dus kennelijk geregeld dat je als burger de bevoegdheid hebt om een inbreker of een geweldpleger te pakken. Die bevoegdheid heeft inderdaad niet alleen de politie en in een artikel in het wetboek van strafvordering is vastgelegd dat iedere burger een verdachte, die een misdrijf pleegt, mag aanhouden bij ontdekking op heterdaad. Het gaat hier om misdrijven en dat zijn dus ernstigere artikelen dan overtredingen. Het is niet de bedoeling dat je een jongeman in de kraag vat omdat hij door rood licht rijdt natuurlijk. De burger heeft als hij iemand gepakt heeft wel de verplichting deze verdachte zo spoedig mogelijk over te geven aan de politie. Als de verdachte op geen enkele wijze probeert te vluchten, is er niets aan de hand maar stel dat hij met geweld probeert weg te komen.

Dat brengt ons terug bij de artikelen *Noodweer* en *Noodweerexcès* want het is zo dat we de verdachte niet alleen mogen pakken, maar dat we zelfs geweld mogen gebruiken als hij tegenstribbelt en er geweld nodig is om de betrokken persoon vast te houden totdat de politie er is. Het geweld dat we tegen de verdachte gebruiken is op zich een strafbare handeling. In ieder geval pleeg je in zo'n geval vrijheidsberoving en indien geweld nodig is om hem vast te houden zelfs eenvoudige of misschien wel zware mishandeling.

Om in aanmerking te komen voor de strafuitsluiting dient voldaan te worden aan de in het artikel genoemde feiten, elementen genoemd. Er dient dus sprake te zijn van de verdediging van een ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding van je eigen of andermans lijf, eerbaarheid en goed. Met goed worden je spulletjes bedoeld en met lijf bedoelt men je lichaam, je gezondheid, je vrijheidsbeweging. Onder eerbaarheid verstaat men de seksuele eerbaarheid en aanranding of verkrachting zijn daar voorbeelden van. Het artikel spreekt ook over andermans lijf, eerbaarheid en goed dus het betekent dat je ook voor een ander op mag komen.

Ook staat er dat je je moet verdedigen tegen een ogenblikkelijke en wederrechtelijke aanranding en met ogenblikkelijk wordt bedoeld dat er alleen sprake kan zijn van noodweer op het moment waarop je het feit constateert. Kom je twee dagen later de inbreker tegen dan vervalt op de eerste plaats de bevoegdheid om hem aan te houden, immers is het dan niet meer op heterdaad. Op de tweede plaats kan er geen beroep gedaan worden op noodweer omdat er geen sprake is van een ogenblikkelijke aanranding. In dat geval is het zaak te proberen de verdachte te volgen en de politie naar hem toe te loodsen.

Met wederrechtelijk wordt bedoeld dat het feit waartegen je optreedt een wederrechtelijk feit moet zijn. Tja, het is in onze ogen wellicht overbodig maar het moet toch duidelijk gemaakt zijn dat je als burger niet hoeft op te treden tegen de politieman die iemands lijf aantast om hem in de boeien te slaan. Hij doet dat immers in de rechtmatige uitoefening van zijn beroep.

Kat in het zakje zou je zeggen, maar waarom dan die gedachte dat je als burger gestraft wordt als je zelf iets onderneemt. Het hete hangijzer hierbij is de mate van geweld die je toepast om de verdachte aan te houden en vast te houden totdat de politie komt. Ook dit vindt je terug in het artikel als er gesproken wordt over de noodzakelijke verdediging. Concreet staat er dat het geweld dat je toepast proportioneel moet zijn en dat is nu het hete hangijzer waarom alles draait. Voorbeelden zijn er genoeg van en aangezien die juist de publiciteit trekken wordt er vaak gesuggereerd dat je zelf gepakt wordt als je een misdadiger bij de kladderpakt.

Enkele bekende voorbeelden zijn de twee werknemers van een winkelketen, die een junk, die winkeldiefstal heeft gepleegd, in de kraag grijpen, deze zijn mes afhandig weten te maken en hem vervolgens nagenoeg dood schoppen. De junk had zijn mes al weggegooid maar wordt desondanks zwaar mishandeld. Een ander voorbeeld is de vrouw, een alcoholiste, die in Amsterdam een winkeldiefstal pleegt en vervolgens dood wordt geschopt. Natuurlijk roepen we nu allemaal dat dit niet door de beugel kan maar U kunt zich voorstellen dat er vaak te veel of onevenredig geweld wordt gebruikt. Een politieman die een inbreker, die al in de boeien zit, slaat of schopt gaat tenslotte ook te ver.

Een ongewapende inbreker betrappen en deze aan het mes rijgen valt niet onder noodweer, zelfs niet als je hem zwaar toetakelt als hij zelf geen geweld gebruikt.

De dief die jouw fiets steelt met een zojuist door jezelf gekochte bowlingbal zijn kop in slaan valt niet onder noodweer. Een inbreker, die je bedreigt met een mes, met een ijzeren staaf een schedelbasisfractuur bezorgen valt wel onder noodweer. Zo zijn er vele voorbeelden te noemen.

De beoordeling van het gebruikte geweld zal in elk geval anders zijn en zal telkens door een rechter moeten worden beoordeeld en al dan niet worden veroordeeld. Vandaar dus ook dat de brave burger die zich heeft ingezet in de maatschappij in eerste instantie een verdachte is en zal worden verhoord door de politie. Hij blijft verdachte totdat de rechter hem vrijspreekt op grond van *noodweer* of *noodweerexcès*.

Dat brengt ons direct bij het laatste deel: *Noodweerexcès*.

In dat artikel wordt gesproken over het overschrijden van de grens van het toegepaste geweld.

Zelfs de wetgever heeft dus begrip voor die situatie en heeft dus begrip voor het feit dat iemand onnodig geweld gebruikt omdat hij door het hem aangedane feit door het lint is gegaan. De vrouw die verkracht wordt en zich weet los te worstelen, kan door dit feit zodanig

in een gemoedstoestand zijn gekomen dat ze in staat is haar belager te doden. Dit kan vallen onder Noodweerexcès maar U zult begrijpen dat ook in deze gevallen de rechter zal beoordelen of er wel of geen sprake is van noodweerexcès. Gekeken zal worden of er sprake is van noodweerexcès of opzettelijk onnodig toepassen van geweld.

Als men beweert dat je altijd fout zit als je zelf optreedt dan is dat dus niet juist. U hebt de bevoegdheid en het recht de verdachte hoe dan ook vast te houden. Het daarbij toegepaste geweld is echter altijd een criterium en hoe moeilijk ook, dat geweld dient binnen bepaalde grenzen te liggen en die grenzen zijn zelfs ruim genomen maar de rechter heeft het laatste woord !